

Celkove kniha predstavuje vzornou ukážku vedeckého redigovani a svedomit edični práce, ktorá vypovida o aktuálnim spôsobu komunikace s čtenárem v textových a mimotextových rovinách. Na rozdíl od některých českých nekritických návratů k strukturalistické tradici, jak se projevíly u některých titulů v ediční řadě *Strukturalistické knihovny* brněnského nakladatelství Host, antologie zůstává příkladem inspirativního „retra“, které poskytuje jinonárodnímu vědeckému kontextu alternativní impulsy přicházející však do metodologicky pestřejšího spektra.

Peter Káša – Miloš Zelenka

Literárnohistorické návraty k Aloisovi Jiráskovi

Sborník Společnosti Aloise Jiráska. Ed.: Milan Pokorný, Miloš Zelenka. Praha 2009.

Literárna história „prežíva“ náročné roky v čase sprítomňovania a relativizovania z výskumu a poznania všetkého, čo predstavuje jej podstatu, to však súvisí s viacerými sprievodnými javmi v spoločenskom živote a vo vývine literárnej vedy v posledných desaťročiach. Takže je takmer zákonom prirodzeného pohybu, že časť literárnych historikov a kultúrnych činovníkov na zložité situácie reaguje zvýšeným záujmom o problémy súvisiaci s predmetom a metódami literárnej histórie.

Návraty ku hodnotám vývinového procesu a ku klenotom národnej kultúry i literatúry patria medzi tie duchovné a vzdelávacie „akty“, ktorými sa presvedčivo dá odpovedať na medzihry pri prehliadaní či odsúvaní súvislostí, kontextov a pri prelínaní sa procesov znamenávaných a zhodnocovaných práve literárnou históriou.

Dejinná a kultúrna aktualizácia prítomnosti Aloisa Jiráska má svoje zázemie v Spoločnosti Aloisa Jiráska, ktorá vydáva v poradí piaty zborník (*Sborník Společnosti Aloise Jiráska*. Editori Milan Pokorný, Miloš Zelenka. Praha 2009, 156 strán), ktorým sa vracia v profilových príspevkoch literárnych historikov k tvorivému obdobiu Aloisa Jiráska v historickej próze i dramatickej literatúre, pritom sú tieto materiálové výskumu dotváraná príspevkami kultúrnych činovníkov mapujúcich jeho osobnosť i dielo v regióne, či v iných, parciálnych súvislostiach.

Zborník príspevkov má dve určujúce línie: primárne sa venuje Jiráskovmu záujmu o národnú históriu v epike a dráme, druhá línia smeruje k parciálnym príspevkom, ktoré dotvárajú a oživujú jeho miesto v regióne alebo v národnej kultúrnej pamäti. Cenným vkladom piateho zborníka je cestopisný zápis Jiráskových postrehov z cesty po snežnej južnej Európe, rukopis *Isola Bella* („Zamýšleli jsme z Luganu rovnou do Milána...“, s. 7)

Literárna história dokáže ponúknuť vo svojich prierezoch alebo v syntézach neočakávané súvislosti, ktoré vedú od jednotlivosti k národnému kontextu, za taký príklad treba označiť príspevok Iva Pospíšila *Alois Jirásek a jeho „světovost“*, čím sa upozorňuje na súčasti literárneho vzdelania, ktoré by mali byť obsiahnuté v štúdiu literárnej výchovy a v obsahu všeobecného kultúrneho vzdelania. Ide predovšetkým o náčrt literárnych a literárnovedných osobností, ktorými sa česká kultúrna spoločnosť uchádzala o priznanie Nobelovej ceny za literatúru, Jiráskove genologické prieniky do románovej kroniky, jej morfológické komparácie s európskou kronikovou tvorbou v prozaickom tvare alebo netradične adaptácie umeleckej metódy na podloží historickej látky, pretože „Sám Jirásek jako

umělecký typ stojí na poetologické křižovatce, i když náznaky budoucího literárního vývoje jsou ještě hodně retušované tradicionalistickými rámci...“ (Pospíšil, s. 39).

Na podloží látky a témy z minulosti, ale teraz dotvárané o verifikovateľné dejinné osobnosti sa zaujímal v Jiráskovej dramatickej literatúre Milan Pokorný a Miloš Zelenka v heuristickom a komparatívnom príspevku *Ke vzniku, charakteru a prvým uvedením Jiráskova dramatu Jan Roháč*. Dramatická literatúra má svoje zákonitosti a tradícia dvojdomého autora v Jiráskových autorských časoch nie je všedná, aj preto sa literárna história venuje genéze, inšpiráciám, modifikáciám, záznamom, ale predovšetkým názorovým smerovaniam autora a jeho textu v konkrétnej spoločenskej, historickej a politickej situácii. Túto triádu v aktualizovaných súvislostiach Jiráskova dramatická literatúra zosobňuje presvedčivo a výrazne. Vlastne jeho romány a dráma patria do klenotnice národnej spisby, ale aj do zázemia pevných argumentov národného historického vedomia, ktoré neoslabeje ani plynúci čas a modernizujúce sa povedomie národného i kultúrneho kontextu v kontinentálnom význame. V dramatickej spisbe Aloisa Jiráska sa ukazujú nezastupiteľnými zásobnicami informácií o príprave a osude jeho hier vyňaté aktualizácie zápisov z jeho početných zápisníkov, ktoré tvoria ťažisko archívneho fondu Jiráskovej literárnej, kultúrnej a autorskej rukopisnej pozostalosti, a to s pointou zovšeobecneného významu: „V postavě Jana Roháče můžeme spatřovat autorovu snahu nalézt a ukázat cesty, po nichž je nutno v boji za národní myšlenku jít.“ (Pokorný, Zelenka, s. 47)

Literárnohistorické sondy do rozširujúcich sa súvislostí látky a témy v kontexte autorskej tvorby Aloisa Jiráska a ich poznávacía aktualizácia v súčasnom literárnom dejepise sa v zborníku dopĺňa i takými príspevkami, ktoré majú hodnotu v pamäti uloženého autentického odkazu na autora a jeho dielo (príspevky Ladislava Hladkého o inscenovaní *Lucerny* v Hronove, Jiřího Hana o dosahu domažlického kraja v živote a tvorbe Aloisa Jiráska, zaujímavý výklad Vladimíra Richtera k vzniku a tradovaniu pomenovania psohlavci v sociéte Chodov alebo raná spomienka Miroslava Nováka na posledné stretnutie českého národa s autorom).

Ďalší blok zborníka vznikol ako sonda medzi minulosťou a prítomnosťou v poznávaní Jiráskovho diela, v aktualizovaní rezonancie jeho názorových v zlomových okamihoch národa (Ivan Dérer, Jan B. Čapek, Milan Pišút, František Kubka a Jan Fiala) alebo v komparatívnych súvislostiach národného a medziliterárneho významu.

Viera Žemberová

Říká něco Dostojevskij dnešku?

Dostojevskij dnes. Sborník příspěvků z konference s mezinárodní účastí (Praha, 27. listopadu 2006, Národní knihovna České republiky). Sestavily: M. Bubeníková, M. Hrabalová, R. Hříbková. Praha 2007, 184 s.

Sborník *Dostojevskij dnes* je připomenutím konference, která se konala 27. listopadu 2006 v Národní knihovně České republiky v Praze u příležitosti 185. výročí narození a 125. výročí smrti jednoho z nejvýznamnějších ruských spisovatelů všech dob, Fjodora Michajloviče Dostojevského.

Sborník je uveden dopisem Františka Kautmana, který se nemohl konference účastnit, ačkoli je právě tím českým rusistou, který se tvorbou a životem Dostojevského po celý